

Право Європейського Союзу

УДК 341.238 (4)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15043339>

Правове регулювання свободи руху капіталу між Україною та ЄС

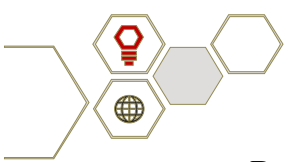
Стрілець Богдан Васильович

кандидат юридичних наук, доцент кафедри підприємництва і права
Полтавського державного аграрного університету, 36000, Україна, м. Полтава,
вул. Сковороди, 1/3, докторант відділу міжнародного права та права
Європейського Союзу Інституту держави і права імені В.М. Корецького, 01001,
Україна, м. Київ, вул. Трьохсвятительська, 4, Scopus Author ID 58859236400,
<https://orcid.org/0000-0001-7043-7329>

Прийнято: 03.03.2025 | Опубліковано: 15.03.2025

***Анотація.** Мета статті полягає у дослідженні правового регулювання свободи руху капіталу між Україною та Європейським Союзом (далі – ЄС), а також визначенні ключових викликів та перспектив у цій сфері. Аналізуються положення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, що закріплюють зобов'язання України щодо забезпечення вільного руху капіталу та платежів. Окрему увагу приділено проблемі імплементації актів права ЄС в українське законодавство та впливу воєнного стану на лібералізацію руху капіталу.*

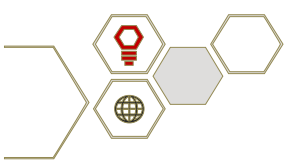
***Методи.** Автором було використано, зокрема, формально-юридичний та діалектичний методи в контексті дослідження свободи руху капіталу як правового явища та її взаємозв'язку з іншими правовими явищами, процесами та інститутами. Застосовано системно-структурний метод та метод системного аналізу для оцінки ефективності механізмів правового регулювання руху капіталу в Україні.*



***Результати** дослідження свідчать про значний вплив правових зобов'язань України перед ЄС на реформування національного законодавства у сфері руху капіталу. Визначено, що неспровокована і невиправдана повномасштабна збройна агресія РФ значно уповільнила процеси валютної лібералізації та фінансової інтеграції, однак Національний банк України реалізує поетапну стратегію пом'якшення валютних обмежень відповідно до Дорожньої карти поступового зняття валютних обмежень. Досліджено перспективи гармонізації вітчизняного законодавства з Регламентом (ЄС) 2023/1114 Європейського Парламенту та Ради від 31 травня 2023 року про ринки криптоактивів, що є важливим аспектом майбутньої інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС.*

*У **висновках** акцентовано увагу на необхідності удосконалення національної нормативно-правової бази, зокрема щодо криптовалютного ринку та оподаткування віртуальних активів. Рекомендовано забезпечити відповідність законодавчих ініціатив України нормам Регламенту (ЄС) 2023/1114 Європейського Парламенту та Ради від 31 травня 2023 року та посилити інституційну спроможність регуляторних органів для ефективної імплементації acquis ЄС у сфері руху капіталу. Зазначено, що досвід України може слугувати унікальним прикладом для країн, які одночасно проходять процес євроінтеграції та перебувають у кризових умовах, оскільки наша держава демонструє баланс між валютною стабільністю (яка забезпечується обмеженнями) та поступовою фінансовою лібералізацією.*

***Ключові слова:** право ЄС, acquis ЄС, внутрішній ринок ЄС, свобода руху капіталу, криптоактиви, угода про асоціацію, Національний банк України.*



**Legal regulation of freedom of capital movement
between Ukraine and the EU**

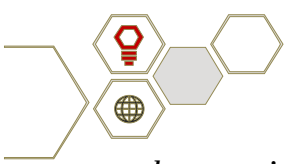
Bohdan Strilets

PhD in Law, Associate Professor of the Department of Entrepreneurship and Law,
Poltava State Agrarian University, 1/3 Skovorody str., Poltava, 36000, Ukraine
Doctoral Student of the Department of International Law and Law of the European
Union of the V.M. Koretskyi Institute of State and Law, 4, Trykhsvyatytelska Str.,
Kyiv, 01001, Ukraine, Scopus Author ID 58859236400,
<https://orcid.org/0000-0001-7043-7329>

Abstract. *The **purpose** of the article is to analyse the legal regulation of the freedom of capital movement between Ukraine and the European Union (hereinafter referred to as the EU), and also to identify the key challenges and prospects in this area. The author analyses the provisions of the EU-Ukraine Association Agreement which enshrine Ukraine's obligations to ensure free movement of capital and payments. Particular attention is paid to the problem of implementation of EU law into Ukrainian legislation and the impact of martial law on capital movement liberalisation.*

Methods. *The author used, in particular, formal legal and dialectical methods in the context of studying the freedom of capital movement as a legal phenomenon and its interrelation with other legal phenomena, processes and institutions. The system-structural method and the method of system analysis to assess the effectiveness of the mechanisms of legal regulation of capital movement in Ukraine were also applied.*

The results *of the study show that Ukraine's legal obligations to the EU have a significant impact on the reform of national legislation in the field of capital movement. It is determined that the unprovoked and unjustified full-scale armed aggression of the Russian Federation has significantly slowed down the processes of currency liberalisation and financial integration, but the National Bank of Ukraine is implementing a phased strategy for easing currency restrictions in accordance with the Roadmap for the gradual removal of currency restrictions. The prospects for*



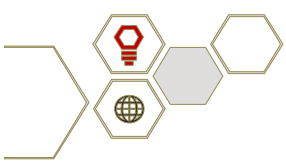
harmonisation of domestic legislation with Regulation (EU) 2023/1114 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on markets in crypto-assets, which is an important aspect of Ukraine's future integration into the EU internal market, are investigated.

*The **conclusions** focus on the need to improve the national regulatory framework, in particular with regard to the cryptocurrency market and taxation of virtual assets. It is recommended to ensure that Ukraine's legislative initiatives comply with the provisions of Regulation (EU) 2023/1114 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 and to strengthen the institutional capacity of regulatory authorities for the effective implementation of the EU acquis on capital movements. It is noted that Ukraine's experience can serve as a unique example for countries which are simultaneously undergoing the process of European integration and are in crisis, since our country demonstrates a balance between currency stability (which is ensured by restrictions) and gradual financial liberalisation.*

Keywords: *EU law, EU acquis, EU internal market, freedom of capital movement, crypto-assets, association agreement, National Bank of Ukraine.*

Постановка проблеми. Свобода руху капіталу є необхідною умовою належного функціонування внутрішнього ринку Європейського Союзу (далі – ЄС) поряд з іншими гарантованими свободами переміщення руху осіб, товарів і послуг. Вона сприяє розвитку фінансових ринків, залученню інвестицій та стимулюванню економічного зростання.

Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію) передбачено поступове усунення бар'єрів для руху капіталу, приведення норм вітчизняного законодавства у відповідність до положень асquis і створення сприятливого інвестиційного клімату. Однак процес реалізації цих положень стикається з низкою викликів, серед яких нерозвиненість фінансових інститутів,

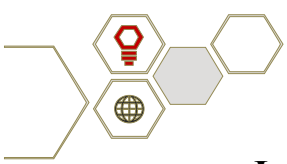


недосконалість правового регулювання та нестабільність економіки, зумовлена, зокрема неспровокованою збройною агресією РФ проти України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемним питанням правового регулювання свободи руху капіталу та обмежень руху капіталу у відносинах ЄС з третіми країнами присвячені праці зарубіжних науковців І. Алексовічової [1], Д. Брейтвейт та Д. Мерфі [2], Е. Далберга [3], М. Контака [4], П. Крейга та Г. де Бурки [5], Н. Молоні [6], У. Неергаард і С. де Фріза [7], П. Палазова [8], С. Роберт [9] та ін.

Вітчизняні вчені В. Завгородня та Є. Самойленко досліджували вільний рух капіталу у правовому регулюванні фінансового ринку Європейського Союзу та перспективи використання європейського досвіду для України [10]. Праці А. Суходольської присвячені загальним засадам свободи руху капіталу в ЄС [11]. В. Геєць та Т. Богдан аналізували особливості лібералізації руху капіталів у взаємовідносинах України з ЄС (з економічної точки зору) [12]. І. Сухан та С. Порада визначали перспективи правової рецепції в умовах набуття Україною членства в ЄС, в тому числі, в контексті свобод руху товарів, осіб, послуг та капіталів [13]. Л. Фалалєєва та Б. Стрілець досліджували тенденції правового регулювання обмежень руху капіталу в ЄС, в тому числі у відносинах з третіми країнами [14].

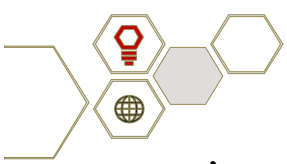
Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. По-перше, комплексного аналізу правового регулювання свободи руху капіталу між Україною та ЄС в сучасних умовах у зарубіжній і вітчизняній науковій літературі не проводилося. По-друге, вкрай недостатньо висвітленими залишаються (в тому числі, через динамічні зміни на фінансових ринках), зокрема, такі питання: вплив воєнного стану на лібералізацію валютного ринку, регулювання криптовалют у контексті свободи руху капіталу та кадровий потенціал для приведення у відповідність вітчизняного законодавства до *acquis* ЄС. Дослідження цих питань є критично важливим для розуміння загальних проблем реалізації свободи руху капіталу, оскільки дозволить оцінити потенційні ризики та можливості для подальшої європейської інтеграції України.



Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даної статті є аналіз правового регулювання свободи руху капіталу між Україною та ЄС, а також визначення ключових викликів та перспектив у цій сфері. Сформульовано завдання: дослідити положення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, що закріплюють зобов'язання України щодо забезпечення вільного руху капіталу та платежів; висвітлити проблеми імплементації актів права ЄС у цій сфері в українське законодавство та впливу воєнного стану на лібералізацію руху капіталу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основи правового регулювання свободи руху капіталу між Україною та ЄС закладені Главою 7 Розділу IV Угоди про асоціацію (статті 144-175) [15]. Відповідно до ч. 1 ст. 147 Угоди про асоціацію, що стосується операцій на рахунку операцій з капіталом та фінансовому рахунку платіжного балансу, то з дати набрання чинності цією Угодою Сторони мають забезпечувати вільний рух капіталу, пов'язаного з надходженням прямих інвестицій (у тому числі придбання нерухомості, пов'язане з прямими інвестиціями) відповідно до законодавства приймаючої країни та інвестуванням відповідно до положень Глави 6 («Заснування підприємницької діяльності, торгівля послугами та електронна торгівля») Розділу IV Угоди про асоціацію та виплати або репатріації цих інвестованих капіталів та будь-якого прибутку, отриманого з них. Це положення є важливим кроком до економічної євроінтеграції України, оскільки гарантує прозорість і передбачуваність для інвесторів. Воно сприяє розвитку економічного співробітництва між нашою державою та ЄС, залученню прямих іноземних інвестицій та забезпеченню фінансової стабільності.

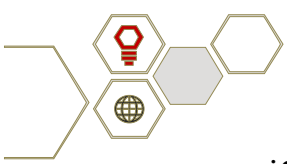
У ч. 2 ст. 147 Угоди про асоціацію зазначено: «що стосується інших операцій на рахунку операцій з капіталом і фінансовому рахунку платіжного балансу, з дати набрання чинності цією Угодою і без шкоди для інших положень цієї Угоди, Сторони повинні забезпечити: а) вільний рух капіталу, пов'язаний з наданням кредитів, які стосуються торговельних операцій, або з наданням послуг, в яких бере участь резидент однієї зі Сторін, б) вільний рух капіталу,



пов'язаний з портфельними інвестиціями і фінансовими позиками та кредитами інвесторів іншої Сторони». Вказане положення доповнює норму Договору про функціонування ЄС – ч. 1 ст. 67 – відповідно до якої «...забороняються будь-які обмеження на переміщення капіталів між державами-членами і між державами-членами і третіми країнами» і яка заклала основи інвестиційної політики ЄС [16, с. 23]. Воно покликане сприяти розвитку фінансових ринків та активізації міжбанківської співпраці. Також воно сприяє міжнародному інвестуванню. Інвестори з ЄС повинні мати можливість вільно вкладати кошти в українські активи (акції, облігації, фінансові інструменти) без зайвих обмежень, а українські компанії – залучати фінансові ресурси з європейських ринків. Так само, вітчизняні інвестори мають можливість безперешкодно здійснювати свою діяльність в державах – членах ЄС. Однак емпіричний досвід (зокрема, власний досвід автора) показує, що це не завжди так.

Відповідно до ч. 2 ст. 147 Угоди про асоціацію, наша держава взяла зобов'язання закінчити лібералізацію операцій на рахунку операцій з капіталом і фінансовому рахунку платіжного балансу відповідно до рівня лібералізації в Стороні ЄС до дати надання режиму внутрішнього ринку у сфері фінансових послуг відповідно до статті 4(3) Додатка XVII до цієї Угоди. При цьому, у статті 4(3) Додатка XVII зазначено, що якщо ЄС визнає виконання умов, Комітет з питань торгівлі (орган, який складається з посадових осіб вищого рівня Сторін, які відповідають за торгівлю і питання, пов'язані з торгівлею [17]) може ухвалити рішення про надання сторонами режиму внутрішнього ринку в окремих секторах послуг. Це передбачає: 1) свободу заснування, тобто відсутність обмежень для юридичних осіб України та ЄС щодо створення підприємств, агентств, філій або дочірніх компаній на території іншої сторони; 2) свободу надання послуг, тобто відсутність обмежень для юридичних осіб у наданні послуг на території іншої сторони [18].

Варто також зазначити, що правове регулювання руху капіталу та платежів за Угодою про асоціацію загалом подібне до відповідних положень в угодах про асоціацію між ЄС та іншими країнами, які також містять норми щодо вільного



руху осіб, заснування, надання послуг, конкуренції та наближення законодавства [19, р. 70]. Наприклад, у ч. 1 ст. 65 Угоди про стабілізацію¹ та асоціацію між Європейським Союзом та Європейським співтовариством з атомної енергії, з однієї сторони, та Косово, з іншої сторони, вказано наступне: «Що стосується операцій по капітальному та фінансовому рахунку платіжного балансу, то з моменту набуття чинності цією Угодою Сторони забезпечують вільний рух капіталу, пов'язаний з прямими інвестиціями, здійсненими в компанії, створені відповідно до чинного законодавства, та інвестиціями, здійсненими відповідно до Глави I Розділу V, а також з ліквідацією або репатріацією цих інвестицій та будь-якого прибутку, отриманого від них [21].»

Позитивна оцінка вітчизняного законодавства відносно руху капіталу, його впровадження і постійного дотримання відповідно до принципів, викладених у статті 4(3) Додатка XVII до цієї Угоди, є необхідною умовою для будь-якого рішення Комітету з питань торгівлі стосовно надання статусу внутрішнього ринку у сфері фінансових послуг. Станом на початок 2025 року цей комітет такого рішення не приймав (за даними офіційного веб-сайту Міністерства економіки України) [22].

Вільний рух капіталу неможливий без забезпечення вільного руху платежів. Саме тому, у статті 144 Угоди про асоціацію («Поточні платежі») вказано, що Сторони зобов'язуються не обмежувати і дозволяти відповідно до положень статті VIII Статей Угоди Міжнародного валютного фонду 1944 року будь-які платежі та перекази у вільно конвертованій валюті за поточними рахунками платіжного балансу між Сторонами [15]. У зазначеній статті VIII вказано, зокрема наступне: «За умови дотримання положень Статті VII, Розділу 3(b) та Статті XIV, Розділу 2, жоден член не може без схвалення Фонду накладати обмеження на здійснення платежів та переказів за поточними міжнародними операціями» [23]. Таким чином, Україна, будучи учасницею

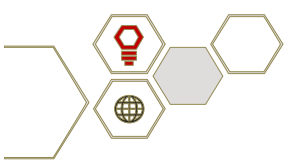
¹ У випадку із балканськими країнами слово «стабілізація» має окреме смислове навантаження у назві угод, оскільки вони спрямовані, зокрема, і на стабілізацію ситуації в регіоні. Політика ЄС щодо Західних Балкан прийняла форму процесу стабілізації та асоціації (ПСА), розпочатого в 2000 році [20]. <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/stabilisation-and-association-process.html>



Міжнародного валютного фонду та Угоди про асоціацію з ЄС, зобов'язалася не вводити необґрунтованих обмежень на міжнародні платежі та перекази, що сприяє інтеграції у світову фінансову систему. Тим не менш, хоча загальне правило передбачає свободу платежів, можливі тимчасові обмеження у разі необхідності захисту фінансової стабільності країни.

На виконання положень Угоди про асоціацію про гармонізацію та уніфікацію законодавства, у тому числі, стосовно вільного руху капіталу, приймаються нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України. Так, 17 вересня 2014 р. Кабінетом Міністрів України було прийнято розпорядження «Про імплементацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони», яким затверджено план заходів, що потребують виконання, строки їх здійснення, визначено відповідальних за виконання осіб з української сторони та партнерів зі сторони ЄС, а також вказано строки виконання [24]. Вищевказане розпорядження втратило чинність на підставі постанови Кабінету Міністрів України № 1106 від 25 жовтня 2017 р. «Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» [25]. Цей акт є набагато більш конкретизованим та розширенішим, порівняно зі скасованим планом заходів від 17 вересня 2014 р. Ним затверджено новий план заходів (із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 1109 від 18.12.2018, № 1005 від 20.11.2019, № 1065 від 04.12.2019, № 359 від 13.05.2020, № 808 від 09.09.2020, № 826 від 09.09.2020). Він містить великий список завдань, деякі з яких стосуються забезпечення вільного руху капіталу, зокрема:

- приведення процедур ліцензування професійних учасників ринків капіталу у відповідність з правом ЄС (завдання 1544);
- приведення повноважень Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (далі – НКЦПФР) щодо нагляду на ринку капіталу у відповідність з правом ЄС (завдання 1554);



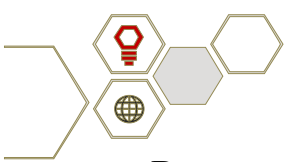
- встановлення вимог до автентифікації та комунікації під час здійснення платежів онлайн, електронних платежів та інших дистанційних платіжних операцій (завдання 1939⁹).

Важливим аспектом регулювання свободи руху капіталу між Україною та ЄС є визначення правового статусу та особливостей обігу криптовалют. Угода про асоціацію не містить окремих положень стосовно цього питання, зокрема, на нашу думку, тому, що в 2014 році вплив криптовалют на фінансові ринки був незначним і в ЄС не приділялось уваги цьому питанню. Однак нещодавно в інтеграційному об'єднанні було ухвалено Регламент (ЄС) 2023/1114 Європейського Парламенту та Ради від 31 травня 2023 року про ринки криптоактивів [26], а Європейський центральний банк наразі оцінює, чи слід запроваджувати цифрову версію євро [27]. В Україні ж було прийнято Закон «Про віртуальні активи» від 17 лютого 2022 року № 2074-IX, який, станом на початок 2025 року не набрав чинності [28]. І це при тому, що Україна займає п'яте місце у світі за використанням криптовалют за даними компанії Chainalysis у результаті власного щорічного дослідження “World Crypto Adoption Index 2023” («Світовий індекс прийняття криптовалют 2023») [29]. А у 2022 році українські чиновники подали 1428 декларацій з криптовалютними активами [30]. Відповідно до Розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» даного нормативно-правового акту, вищезазначений Закон набирає чинності з дня набрання чинності законом України про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування операцій з віртуальними активами, але не раніше дня опублікування цього Закону. Відповідний законопроект про внесення змін до Податкового кодексу застиг на стадії «Опрацьовується в комітеті» [31]. Враховуючи точку зору представників НКЦПФР, а також голови Комітету Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики Верховної Ради України, зауважимо, що поточна версія Закону України «Про віртуальні активи» від 17 лютого 2022 року № 2074-IX не набуде чинності. Це пов'язано зі стрімким розвитком криптовалютних ринків, виникненням нових типів криптовалют, NFT (невзаємозамінних (унікальних) токенів, кількість яких



обмежена [33]) та прийняттям Регламенту 2023/1114 у ЄС. Враховуючи те, що Україна є кандидатом на вступ до ЄС, вітчизняному законодавцю, потрібно привести положення законопроекту про внесення змін до Податкового кодексу та Закону України «Про віртуальні активи» у відповідність до норм вказаного регламенту.

Однією із ключових проблем, яка перешкоджає наближенню українського законодавства у сфері свободи руху капіталу, є відсутність достатньої кількості кадрових ресурсів для забезпечення належної імплементації актів права ЄС, відповідальною за які визначено НКЦПФР. Також суттєвою перешкодою для досягнення повної лібералізації операцій з руху капіталу є воєнний стан [34, с. 24]. Стратегією Національного банку України (далі – НБУ) до 2025 року було передбачено зняття останніх обмежень щодо вільного руху капіталу [35]. Однак, неспровокована збройна агресія РФ проти України призвела до відповідних коректив (вищезазначена Стратегія була припинена в 2023 році). Зокрема, були максимально обмежені операції, пов'язані з рухом капіталу з України [36]. Тим не менш, навіть у цих складних умовах регулятор намагається послаблювати обмеження, де це можливо. Так, у 2024 році було дозволено виведення «нових» дивідендів за кордон. Постановою Правління НБУ від 03 травня 2024 року №56 [37] було внесено зміни до постанови Правління НБУ від 24 лютого 2022 року № 18 «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» [38]. Зокрема, були дозволені випадки здійснення переказу резидентами іноземної валюти з 13 травня 2024 року за кордон на користь іноземного інвестора/нерезидента з метою виплати дивідендів за корпоративними правами/акціями в разі одночасного дотримання таких умов: дивіденди нараховані за результатами діяльності в періоді, що починається з 01 січня 2024 року (не включаючи виплати дивідендів за рахунок нерозподіленого прибутку за попередні періоди/резервного капіталу). переказ іноземної валюти з метою виплати дивідендів здійснює емітент корпоративних прав/акцій, за якими виплачуються дивіденди (далі – емітент), безпосередньо на рахунки іноземних інвесторів/нерезидентів за кордоном та/або через депозитарну систему України.



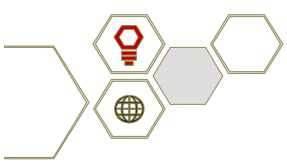
В узагальненому вигляді зміни від 03 травня 2024 року викладені у таблиці нижче.

Таблиця 1. Найбільший пакет пом'якшення валютних обмежень НБУ з початку повномасштабного вторгнення (2024 р.)

№	Зміни у валютній політиці НБУ	Деталі
1	Скасування валютних обмежень для імпорту робіт та послуг	Бізнес може купувати та переказувати валюту за кордон для імпорту робіт і послуг.
2	Репатріація «нових» дивідендів	Дозволено виплату дивідендів за корпоративними правами/акціями за період з 01.01.2024. Ліміт – 1 млн євро на місяць.
3	Переказ коштів за лізингом/орендою	Юридичні особи та ФОП можуть здійснювати платежі за договорами лізингу/оренди без обмежень за предметом чи датою договору.
4	Пом'якшення обмежень на погашення «нових» зовнішніх кредитів	Мінімальний строк користування кредитом для купівлі валюти зменшено з 3 до 1 року. Дозволено купівлю валюти для сплати процентів.
5	Погашення процентів за «старими» зовнішніми кредитами	Дозволено переказувати до 1 млн євро за квартал для прострочених процентів станом на 01.05.2024, якщо не було простроченої заборгованості на 24.02.2022.
6	Переказ іноземної валюти від представництв материнським компаніям	Представництва міжнародних карткових платіжних систем та авіакомпаній можуть переказувати валюту материнським компаніям (ліміт 5 млн євро/місяць).

Джерело: власна розробка автора на основі даних НБУ [39]

Цей крок, по-перше, частково відновлює довіру міжнародних інвесторів, демонструючи прагнення України забезпечити виконання своїх фінансових зобов'язань. По-друге, він стимулює надходження прямих іноземних інвестицій, в тому числі, із держав – членів ЄС, оскільки гарантує можливість репатріації прибутків у майбутньому. По-третє, він дозволяє балансувати між

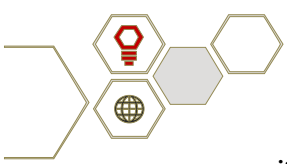


макроекономічною стабільністю (протекціоністські заходи) та фінансовою відкритістю (подальша лібералізація) в умовах війни.

Що стосується подальшої лібералізації, НБУ розробив Стратегію пом'якшення валютних обмежень, підвищення гнучкості обмінного курсу та повернення до інфляційного таргетування, яку затвердив 29 червня 2023 року. Цей документ визначає поступовий перехід до менш жорстких адміністративних обмежень. Подальші заходи з пом'якшення або скасування обмежень, передбачених Постановою НБУ від 24 лютого 2022 року № 18 «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану», реалізовуватимуться відповідно до принципів і пріоритетів Стратегії. Вони впроваджуватимуться поетапно згідно з Дорожньою картою поступового послаблення валютних обмежень, яку НБУ визначив як один із ключових напрямів Стратегії. Кожне рішення щодо зняття або пом'якшення обмежень ухвалюватиметься з урахуванням оцінки його впливу на валютний ринок, міжнародні резерви, а також макроекономічну та фінансову стабільність [40, с. 100-101].

Висновки. Правове регулювання свободи руху капіталу між Україною та ЄС передбачає забезпечення вільного руху капіталу, пов'язаного з торговельними операціями, інвестиціями та фінансовими позиками, відсутність обмежень на платежі та перекази (які однак були введені через військовий стан) та гармонізацію національного законодавства з нормами ЄС у цій сфері. Хоча вільний рух капіталу сприяє залученню інвестицій, існують і ризики, зокрема відтік капіталу в умовах макроекономічної нестабільності або недосконалого регулювання. Це потребує збалансованого підходу: з одного боку, спрощення умов для інвесторів, а з іншого – впровадження механізмів захисту національних інтересів.

Імплементація норм ЄС у сфері руху капіталу наразі є вибірковою та обмеженою через кризові умови, зумовлені збройною агресією РФ, хоча Україна загалом рухається у напрямку європейських стандартів. Недостатність кадрових ресурсів НКЦПФР може стати стримуючим фактором у процесі подальшої



адаптації законодавства, що потребує підтримки з боку міжнародних партнерів та реформування регуляторних органів.

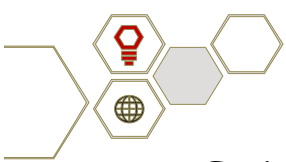
Зміни до валютного регулювання у 2024 році є першим значним кроком до поступового відновлення вільного руху капіталу, проте не забезпечують повної лібералізації. Подальші кроки у цьому напрямку мають здійснюватися відповідно до Стратегії НБУ 2023 р. про пом'якшення валютних обмежень, підвищення гнучкості обмінного курсу та повернення до інфляційного таргетування.

Україна не має чинного закону про криптовалютний ринок, що створює юридичну невизначеність для його учасників та невідповідність новітнім тенденціям у сфері руху капіталів. У зв'язку з прийняттям Регламенту (ЄС) 2023/1114 Європейського Парламенту та Ради від 31 травня 2023 року про ринки криптоактивів, вітчизняне законодавство потребує комплексного оновлення для відповідності *acquis* ЄС у цій сфері. Це стосується як Закону «Про віртуальні активи», так і змін до Податкового кодексу, що необхідні для запровадження ефективного оподаткування криптовалютних операцій.

Досвід України у сфері лібералізації руху капіталу у відносинах з ЄС може слугувати унікальним прикладом для країн, які одночасно проходять процес євроінтеграції та перебувають у кризових умовах, оскільки наша держава демонструє баланс між валютною стабільністю (яка забезпечується обмеженнями) та поступовою фінансовою лібералізацією.

Список використаних джерел

1. Alexovicova I. European Union's Approach to Reforming International Investment Law. *Indonesian Journal of International Law*. 2024 21(5 Special Issue), Article 3. P. 65-100. URL: https://cris.maastrichtuniversity.nl/ws/portalfiles/portal/205953356/EU_Approach_to_Reforming_IIL.pdf (date of access: 01.03.2025).
2. Braithwaite J., Murphy D. Extra-Territorial Regulatory Action in the Financial Markets: Does the EU Third-Country Central Counterparty Regime Go Too Far?,



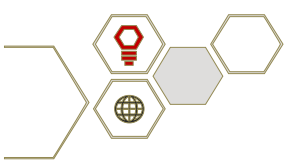
- Capital Markets Law Journal*. Volume 20, Issue 1, March 2025. URL: <https://academic.oup.com/cmlj/article/20/1/kmae019/7909720> (date of access: 01.03.2025).
3. Dahlberg E. et al. Legal obstacles in Member States to Single Market rules, Publication for the Committee on Internal Market and Consumer Protection, Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies. European Parliament, Luxembourg, 2020. URL: https://www.bruegel.org/sites/default/files/wp-content/uploads/2020/11/IPOL_STU2020658189_EN.pdf (date of access: 01.03.2025).
 4. Kontak M. The Application of Public Policy and Public Security Reasons for Justifying Restrictions on Free Movement of Capital in the EU. *Zagrebačka pravna revija*. 10/2021 (2021), 2. P. 150-166. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/393640> (date of access: 01.03.2025).
 5. Craig P., de Búrca G. 21. Free Movement of Capital and Economic and Monetary Union. In *EU Law: Text, Cases, and Materials*. Oxford: Oxford University Press. 2020-07-21. P. 756-780. URL: https://elearning.unite.it/pluginfile.php/278126/mod_resource/content/1/EUM%202023.pdf (date of access: 01.03.2025).
 6. Moloney N. Reflections on the EU third country regime for capital markets in the shadow of Brexit. *European Company and Financial Law Review*. 2020. 17 (1). P. 35-71. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/305113129.pdf> (date of access: 01.03.2025).
 7. Neergaard U., de Vries, S. New Directions in Digitalisation: Perspectives from EU Competition Law and the Charter of Fundamental Rights. Engel, A., Groussot, X. & Petursson, G. T. (eds.). 2025. Springer. P. 97-115. 19 p. URL: <https://www.uu.nl/sites/default/files/rebo-Renforce-Working%20Paper-nr1-2023-The%20Interaction%20between%20Free%20Movement%20Law%20and%20Fundamental%20Rights%20in%20the%20%28Digital%29%20Internal%20Market.pdf> (date of access: 01.03.2025).



8. Palazov P. Restrictions on the Free Movement of Capital Affecting Third Countries. *International Conference KNOWLEDGE-BASED ORGANIZATION*. Vol. XXVIII No 2 2022. P. 51-55. URL: https://www.researchgate.net/publication/361953497_Restrictions_on_the_Free_Movement_of_Capital_Affecting_Third_Countries (date of access: 02.03.2025).
9. Robert S. Foreign Investment Control Procedures as a Tool for Enforcing EU Strategic Autonomy. *European Papers*. 2023. 8(2). P. 513-524. URL: https://www.europeanpapers.eu/en/system/files/pdf_version/EP_EF_2023_I_019_Sabrina_Robert_00671.pdf (date of access: 01.03.2025).
- 10.Самойленко Є. А., Завгородня В. М. Вільний рух капіталу у правовому регулюванні фінансового ринку Європейського Союзу та перспективи використання європейського досвіду для України. *Правове регулювання відносин на фінансовому ринку: стан та напрями вдосконалення* : монографія. Відп. ред. В. Д. Чернадчук. Суми : ВВП «Мрія» ТОВ, 2013. С. 275–307.
- 11.Суходольська А. А. Свобода переміщення капіталу як принцип внутрішнього ринку ЄС: питання теорії та практики. *Соціологія права*. 2017. № 3-4. С. 100-106. URL: <http://jnas.nbuiv.gov.ua/article/UJRN-0001514956> (дата звернення: 01.03.2025).
- 12.Геєць В. М., Богдан Т. П. Лібералізація руху капіталів у взаємовідносинах України з ЄС. *Стратегічні пріоритети*. 2013. № 4. С. 5-14. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/spa_2013_4_3 (дата звернення: 01.03.2025).
- 13.Сухан І. С., Порада С. В. Перспективи правової рецепції в умовах набуття Україною членства в ЄС. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2023. Вип. 79(2). С. 109-113. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2023_79\(2\)_18](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2023_79(2)_18) (дата звернення: 01.03.2025).
- 14.Falalieieva L., Strilets B. Capital Movement Restrictions in EU Law: Retrospective and Modern Approaches, Development Trends. *European Studies – The Review of European Law, Economics and Politics*. Wolters Kluwer. 2023. Vol. X, Issue 1. P.



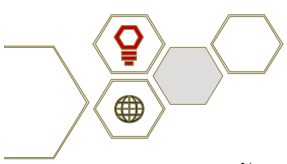
- 53-86. URL: <https://sciendo.com/de/article/10.2478/eustu-2023-0003> (date of access: 02.03.2025).
15. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Угода від 27.06.2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 02.03.2024).
16. Бойчук Р. П. Основні засади правового регулювання інвестиційної діяльності в ЄС. *Право та інноваційне суспільство*. 2016. №1(6). С. 22-31.
17. Комітет асоціації у торговельному складі. Європейська інтеграція. Веб-сайт Офісу Віцепрем'єрки з питань європейської та євроатлантичної інтеграції. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/authorities/sections/komitet-asotsiatsiyi-u-torgovelnomu-skladі/> (дата звернення: 02.03.2024).
18. Додаток XVII “Нормативно-правове наближення України” до Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/ugoda-pro-asociaciyu/17_Annexes.pdf (дата звернення: 02.03.2024).
19. Van Elsuwege P. Revisiting the EU-Ukraine Association Agreement: A Crucial Instrument on the Road to Membership. In: Rabinovych, M., Pintsch, A. (eds) *Ukraine's Thorny Path to the EU. Palgrave Studies in European Union Politics*. 2025. Palgrave Macmillan, Cham. P. 67–91. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-69154-6_4#citeas (date of access: 02.03.2025).
20. Stabilisation and association process. EUR-Lex. Access to European Union law. URL: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/stabilisation-and-association-process.html> (date of access: 03.03.2025).
21. Stabilisation and Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community, of the one part, and Kosovo, of the other part. *OJ L* 71, 16.3.2016, p. 3–321. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal->



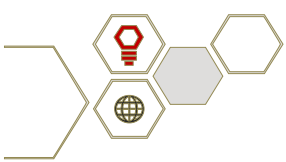
content/EN/TXT/?uri=celex%3A2016A0316%2801%29#ntr*1-

L_2016071EN.01000301-E0001 (date of access: 03.03.2025).

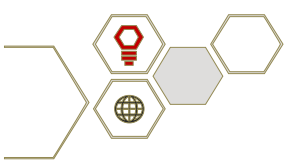
22. Комітет асоціації Україна - ЄС у торговельному складі. Міністерство економіки України. Офіційний веб-сайт. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&isSpecial=True&id=d7ca9010-7837-4040-ab1e-b739b7166b31&title=KomitetAsotsiatsiiUkrainasUTorgovelnomuSkladi> (дата звернення: 02.03.2024).
23. Articles of Agreement of the International Monetary Fund, done at Bretton Woods July 22, 1944. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/aa/> (date of access: 03.03.2025).
24. Про імплементацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами з іншої сторони: розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.09.2014 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/847-2014-%D1%80> (дата звернення 01.03.2025).
25. Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: постанова Кабінету Міністрів України від 25.10.2017 р. № 1106. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1106-2017-%D0%BF> (дата звернення: 01.03.2025).
26. Regulation (EU) 2023/1114 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on markets in crypto-assets, and amending Regulations (EU) No 1093/2010 and (EU) No 1095/2010 and Directives 2013/36/EU and (EU) 2019/1937 (Text with EEA relevance). OJ L 150, 9.6.2023, p. 40–205. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1114/oj> (date of access: 03.03.2025).
27. Інформаційна довідка щодо переговорного розділу 4 «Свобода руху капіталу». Дослідницька служба Верховної Ради України. Офіційний веб-



- сайт. URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/33188.pdf> (дата звернення 01.03.2025).
28. Про віртуальні активи: Закон України від 17 лютого 2022 року № 2074-IX. Верховна Рада України. Офіційний веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text> (дата звернення 01.03.2025).
29. Україна входить у топ 5 країн за популярністю криптовалют – Chainalysis. *Cases.media*. 23 жовтня 2023 р. URL: <https://cases.media/en/article/ukrayina-vkhodit-u-top-5-krayin-za-populyarnistyu-kriptovalyut-chainalysis?srsid=AfmBOoqgeRq0vbZg17LmLgHKGQcAjkUsHC-aTQU7Lbc28ZVmVV049Fcp> (дата звернення 01.03.2025).
30. Криптомільйонери в українській політиці. *Опендатабот*. 12 лютого 2024. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/crypto-officials-2022> (дата звернення 03.03.2025).
31. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування операцій з віртуальними активами № 7150 від 13.03.2022. Верховна Рада України. Законопроекти. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/39211> (дата звернення 01.03.2025).
32. На початку 2025 року в Україні легалізують криптовалюту – Гетманцев. 13 грудня 2024. *ЛІГА:ЗАКОН*. URL: https://buh.ligazakon.net/news/232617_na_pochatku-2025-roku-v-ukran-legalzuyut-kriptovalyutu--getmantsev (дата звернення 02.03.2025).
33. Петренко В. О., Фонарьова Т. А. Особливості правового статусу об'єктів авторського права щодо яких створено NFT – невзаємозамінний токен. *Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності : матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, присвяченої Міжнародному дню інтелектуальної власності (Київ, 26 квітня, 2024 р.)*. Київ, 2024. С. 241–247. URL: <http://cpdcipr.kpi.ua/article/view/301535> (дата звернення 01.03.2025).
34. Звіт за результатами проведення первинної оцінки стану імплементації актів права Європейського Союзу (acquis ЄС). Веб-сайт Офісу Віцепрем'єрки з



- питань європейської та євроатлантичної інтеграції. 307 с. URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/Zvit_UA.pdf (дата звернення 01.03.2025).
35. Стратегія Національного банку до 2025 року. *Офіційне Інтернет-представництво Національного банку України*. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_NBU_2021-2022.pdf (дата звернення 01.03.2025).
36. О. Лупін. Валютна політика в умовах воєнного стану. *Офіційне Інтернет-представництво Національного банку України*. Квітень 2023. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Currency_policy_conditions_martial_law_Lupin_pr_2023-04.pdf?v=6 (дата звернення 01.03.2025).
37. Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18: постанова Правління Національного банку України від 21 червня 2024 року № 72. *Інтернет-представництво Національного банку України*. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/law/03052024_56.pdf?v=7 (дата звернення 01.03.2025).
38. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану: постанова Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22> (дата звернення 01.03.2025).
39. Валютна лібералізація триває: НБУ впроваджує найбільший пакет пом'якшення валютних обмежень з початку повномасштабної війни. *Офіційне Інтернет-представництво Національного банку України*. 3 травня 2024 р. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/valyutna-liberalizatsiya-trivaye-nbu-vprovadjuje-naubilshiy-paket-pomyakshennya-valyutnih-obmejen-z-pochatku-rovnomasshtabnoyi-viyni> (дата звернення 01.03.2025).
40. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2023 рік. *Веб-сайт Офісу Віцепрем'єрки з питань європейської та євроатлантичної інтеграції*. 129 с. URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/Zvit_UA.pdf



content/uploads/Zvit-pro-vykonannya-Ugody-pro-asotsiatsiyu-mizh-Ukrainoyu-ta-YEvropejskym-Soyuzom-za-2023-rik.pdf (дата звернення 01.03.2025).